

DEPARTEMENT

ONDERWIJS & VORMING

Onderwijskundig beleids- en praktijkgericht
wetenschappelijk onderzoek (OBPWO)
themazetting 2023 –

Situering

Deze themazetting bevat vragen ter ondersteuning van de beleidsontwikkeling, van de implementatie van beleidsmaatregelen door het onderwijsveld en ter versterking van de handelingsbekwaamheid van leraren(teams).

In de themazetting worden de kennisvragen, verwachte resultaten en mogelijke gebruikers van de onderzoeksresultaten weergegeven. Hoewel de aanleiding voor een thema praktijk- of beleidsgericht kan zijn, verwachten we bij alle thema's aanbevelingen voor praktijk én beleid op basis van de resultaten. We verwachten dat in elk onderzoek gewerkt wordt met een onderbouwd theoretisch kader en methodologie.

In de omschrijving van het thema wordt eveneens de looptijd van het onderzoek en de raming van het benodigde budget weergegeven.

In de brief aan de rectoren en algemeen directeurs van de hoge onderwijsinstellingen wordt de procedure voor 2023 toegelicht.

Hieronder vindt u de lijst met de voorgestelde thema's:

Onderwerp	BBT	Verwachte output	Looptijd	Raming budget
De school als aantrekkelijke en kwaliteitsvolle werkplek om leraren te behouden	OD 2.1 Het lerarentekort aanpakken door de aantrekkelijkheid en status van het beroep te verhogen	Wetenschappelijk rapport Beleidsaanbevelingen Onderbouwde en duurzame valorisatie-initiatieven voor scholen en schoolbesturen	24 maanden	300.000 euro
Schoolbesturen: verwachtingen, organisatievormen en ondersteuning	OD 1.6 Scholen als pedagogische eenheid versterken	Wetenschappelijk rapport Beleidsaanbevelingen	24 maanden	300.000 euro
Klassenraden in het gewoon basis- en secundair onderwijs: analyse en versterking	OD 1.8 De kwaliteit van de uitstroom van het secundair onderwijs versterken En OD 2.3 De planlast voor leraren en directies tegengaan	Wetenschappelijk rapport Beleidsaanbevelingen Onderbouwde en duurzame valorisatie-initiatieven voor leraren(teams) en schoolleiders in het basis- en secundair onderwijs	24 maanden	300.000 euro
Leerlingen met oriëntering naar type 9: kenmerken en contextfactoren	OD 3.1 Een pragmatisch en realistisch leersteundecreet invoeren	Wetenschappelijk rapport Beleidsaanbevelingen Onderbouwde en duurzame valorisatie-initiatieven voor relevante actoren	24 maanden	300.000 euro

THEMA 1 De school als aantrekkelijke en kwaliteitsvolle werkplek om leraren te behouden

Inleiding

Het is ieders ambitie om sterke en gemotiveerde leraren aan te trekken en te behouden die kwaliteitsvol onderwijs voor onze leerlingen kunnen bieden. Vandaag worden schoolbesturen en scholen in toenemende mate geconfronteerd met een structureel lerarentekort. Dit kan een bedreiging vormen voor de onderwijskwaliteit in Vlaanderen. Het structureel tekort dreigt ook de kansarme leerlingen harder te treffen omdat zij meer dan de kansrijke leerlingen afhankelijk zijn van leraren om hun onderwijskansen te waarborgen.

We kennen de factoren en processen op macroniveau al die een verklaring kunnen bieden voor het lerarentekort. Denk onder meer aan demografische evoluties, veranderingen en krapte op de arbeidsmarkt en de tanende status van het beroep. Onderwijs moet daarom meer dan ooit de concurrentie aangaan met tal van andere sectoren. In het onderwijs is er daarnaast niet enkel sprake van een beperkte instroom in het lerarenberoep, maar ook een snelle uitstroom van beginnende leraren. Ook wordt vastgesteld dat werknemers in onderwijs van alle sectoren het hoogst scoren op burn-out symptomen.¹

Naast de macrofactoren en -processen, is ook de context waarin scholen zich bevinden bepalend voor het kunnen aantrekken en behouden van gemotiveerde leraren. Denk hierbij onder meer aan de ligging van de school, kenmerken van het leerlingen- en lerarenpubliek, Hierop hebben scholen en schoolbesturen vaak zelf maar een beperkte invloed. Maar scholen, schoolbesturen (als juridische werkgever) en schoolleiders (als verantwoordelijke voor de dagelijkse leiding van de school) zijn niet passief en voeren zelf ook een beleid inzake rekrutering en behoud van leraren. Recente Vlaamse studies hebben reeds zicht gegeven op cruciale factoren en processen in schoolbeleid, -cultuur en personeelsbeleid bij het aantrekken en behouden van leraren.²

Het aantrekken en behouden van leraren is dus een uitdaging waarop zowel *macrofactoren* (o.a. zie hoger, maar ook macrofactoren die veranderbaar zijn, zoals regelgeving) als *mesofactoren* (o.a. personeelsbeleid, de rol van de schoolleider die de dagelijkse leiding van de school opneemt en schoolorganisatie, maar ook schaalgrootte op bovenschools niveau en het beleid en initiatieven op dat niveau) een cruciale invloed uitoefenen. Met dit onderzoek focussen we in de eerste plaats op het lokale niveau: wat kunnen scholen, schoolleiders en schoolbesturen zelf doen om een aantrekkelijke en kwaliteitsvolle werkgever en werkplek te zijn en leraren te behouden? Welke structurele elementen maken het makkelijker of moeilijker om kwaliteitsvolle leraren te behouden? Bovendien willen we begrijpen hoe scholen en schoolbesturen met deze potentiële drempels of hefbomen omgaan.

Om scholen en schoolbesturen onderbouwde adviezen te bieden, vragen we wetenschappelijke inzichten in de manieren waarop gewone en buitengewone basis- en secundaire scholen zich in de huidige context kunnen ontwikkelen en standhouden als een aantrekkelijke en kwaliteitsvolle

¹ https://www.serv.be/sites/default/files/documenten/SERV_Raad_20220523_burnout_StIA_RAP.pdf

² Backers, L., Tuytens, M. & Devos, G. (2020). Het aantrekken en behouden van leraren in een grootstedelijke context. Steunpunt Onderwijsonderzoek, Gent.

Mombaers, T., Vanlommel, K., en Van Petegem, P. (2020). De Loopbaan van Onderwijsprofessionals. Steunpunt Onderwijsonderzoek, Gent.

Moens, M., Depoorter, A., Vandaele, F., Vanblaere, B., Tuytens, M. & Devos, G. (2022). Psychosociaal welzijnsbeleid als onderdeel van strategisch personeelsbeleid in scholen. Wetenschappelijk rapport.

Vekeman, E., Tuytens, M. & Devos, G. (2020). *Personeelsbeleid vanuit schoolperspectief: Eindrapport*. Steunpunt Onderwijsonderzoek, Gent.

werkgever en werkplek. Onder meer een analyse van scholen die erin slagen om sterke en gemotiveerde leraren te behouden, kan hiervoor inspiratie bieden.

Een commissie onder leiding van Dirk Van Damme zal eind 2023 een rapport opleveren met aanbevelingen over het beroep van leraar..

Kennisvragen

Met dit onderzoek willen we de volgende kennisvraag beantwoord zien:

1. Welke profielen van scholen kunnen onderscheiden worden met betrekking tot de retentie van leraren? Wat zijn hiervoor verklarende factoren? Hierbij kan onder meer gekeken worden naar de context van de school (ligging, leerlingenpopulatie, ...), leeftijdspiramide van leraren, ervaring en continuïteit van de schoolleiders,... Welke kenmerken hebben de scholen met meer of minder retentie van leraren? Voor het beantwoorden van deze kennisvragen kan gebruik gemaakt worden van beschikbare administratieve data, rekening houdend met de privacy reglementering.
2. In welke mate verschillen scholen die er geen of minder moeite mee hebben om leraren te behouden van andere scholen met vergelijkbare kenmerken? Om te leren van scholen en schoolbesturen die in de huidige omstandigheden geen of minder moeite hebben om leraren te behouden, vragen we een analyse van hun praktijken en processen en hun beleid:
 - a. Wat is hun beleid inzake professionalisering en aanvangsbegeleiding, loopbaanontwikkeling, psychosociaal welzijn en aandacht voor taakbelasting van leraren, schoolorganisatie, teamsamenstelling, ...? Welke strategieën gebruiken ze?
 - b. Hoe vertaalt zich dit in concrete praktijken en processen?
 - c. In welke mate verschilt het leiderschap in scholen die er geen of minder moeite mee hebben om leraren te behouden van andere scholen met vergelijkbare kenmerken? Welke aspecten van leiderschap komen aan bod?
 - d. Welke factoren spelen op bovenschools niveau (schoolbestuur, scholengemeenschap, schaalgrootte ...)? Welke strategieën worden op bovenschools niveau gebruikt? Wat doen deze scholen zelf en welke factoren hebben ze niet in de hand?

We willen niet enkel een wetenschappelijke analyse van praktijken maar verwachten ook inzichten in de bepalende factoren. Hierbij dient ook aandacht besteed te worden aan de rol van macrofactoren en de wisselwerking van de processen en factoren op schoolniveau met processen en factoren op macroniveau.

Dit onderzoek focust op scholen in het gewoon en buitengewoon basis- en secundair onderwijs.

Verwachte resultaten

Het onderzoek moet resulteren in een wetenschappelijk rapport en onderbouwde valorisatie-instrumenten ter ondersteuning van scholen, schoolleiders en schoolbesturen. We verwachten dat dit onderzoek schoolbesturen, schoolleiders en scholen ondersteunt met wetenschappelijke inzichten om zich te ontwikkelen als aantrekkelijke en kwaliteitsvolle werkgever en werkplek voor leraren. Hierbij vragen we niet enkel aandacht voor praktijken en processen maar ook voor de cruciale randvoorwaarden.

Daarnaast moet dit onderzoek ook resulteren in diepgaande en onderbouwde inzichten en adviezen over veranderbare macrofactoren die kwaliteitsvolle leraren in het onderwijs aantrekken

en behouden. Hierbij kan onder meer gedacht worden aan maatschappelijke waardering, positionering op de arbeidsmarkt, aspecten van loopbaanontwikkeling en professionele ontwikkeling, regelgeving, ...

Looptijd

Dit onderzoek kent een looptijd van maximaal 24 maanden. Er worden tussentijdse rapporten verwacht.

Beschikbaar budget

Voor dit onderzoek wordt een bedrag van maximaal 300.000 euro voorzien.

CONCEPT

Inleiding

Scholen en dus schoolbesturen³ hebben in Vlaanderen een grote mate van autonomie om kwaliteitsvol onderwijs in te richten. De grondwettelijke vrijheid van onderwijs impliceert dat elke persoon, zowel een natuurlijke als een rechtspersoon, het recht heeft om onderwijs te organiseren.

Die vrijheid betreft de vrijheid om een eigen pedagogische visie te ontwikkelen en eigen onderwijsmethode te bepalen. Het schoolbestuur is de eindverantwoordelijke voor de kwaliteit van het verstrekte onderwijs. Ook hebben schoolbesturen de vrijheid om de bestuurlijke organisatie van het eigen schoolbestuur en de school vorm te geven. Hierbij moeten ze onder meer werken binnen de grenzen van de eindtermen, decretale regels inzake onderwijs (bijvoorbeeld kwaliteitsbeleid, zorgbeleid), en personeelsbeleid (statutaire regels).

Recent [onderzoek](#) van het Rekenhof toont een grote verscheidenheid aan manieren waarop schoolbesturen georganiseerd zijn en functioneren (Rekenhof, 2019). Dit o.m. naar net, grootte, organisatiestructuur, juridisch statuut, onderwijsniveau, aantal leden, aantal scholen die onder de verantwoordelijkheid van een schoolbestuur vallen, samenstelling (heterogeen of homogeen inzake expertise), geografische spreiding van de scholen,

Onderzoek toont ook aan dat de wijze waarop schoolbesturen de scholen aansturen een rol speelt in het beleidsvoerend vermogen van de scholen (zie ook OBPWO 95.06; Devos, 2008). Een goede samenwerking tussen schoolbestuur (als juridische verantwoordelijke voor de school) en schoolleider, die verantwoordelijk is voor dagelijkse leiding van de school, is een noodzakelijke factor voor de goede werking en een goed bestuur van de school. Het onderzoek van het Rekenhof toont dat er nood is aan diepere inzichten over deze relatie.

Tegelijk is er sprake van een grotere complexiteit waarmee schoolbesturen te maken krijgen. Deze complexiteit geldt in het bijzonder voor het personeelsbeleid (o.m. het aantrekken en behouden van leerkrachten) en het kwaliteitsbeleid, maar houdt ook verband met andere (niet-onderwijsgerelateerde) beleidsdomeinen.

Er wordt van scholen verwacht dat ze onderwijskwaliteit realiseren. Naast eindtermen kunnen scholen ook eigen doelen nastreven. Er wordt ook verwacht dat ze tegemoet komen aan het [Referentiekader Onderwijskwaliteit](#). Tegelijk stelt de overheid zich volgens het Rekenhof eerder terughoudend op in haar beleid ten opzichte van schoolbesturen, hoewel de decreetgever wel al op verschillende wijzen regels oplegt aan de schoolbesturen. Ook blijkt er een nood aan ondersteuning van schoolbesturen in hun functioneren.

Met dit onderzoek willen we - gegeven de uitdagingen waarmee het onderwijs momenteel geconfronteerd wordt én de context in Vlaanderen- inzichten krijgen in scenario's waarmee we schoolbesturen in het basis- en secundair onderwijs kunnen ondersteunen en versterken maar hen ook kunnen aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor de verstrekte onderwijskwaliteit en schoolorganisatie, vanzelfsprekend rekening houdend met de vrijheid van onderwijs.

³ Schoolbestuur is de inrichtende macht zoals bedoeld in artikel 24, § 4, van de Grondwet, dit is de rechtspersoon of de natuurlijke persoon die verantwoordelijk is voor één of meer scholen

Kennisvragen

Met dit onderzoek vragen we onderbouwde antwoorden op de volgende vragen:

LUIK 1: Beschrijving van schoolbesturen: verwachtingen, noden en samenwerking met schoolleiders

Welke **verwachtingen** hebben schoolleiders ten aanzien van de schoolbesturen?

Welke **noden** ervaren schoolbesturen met betrekking tot hun werking?

Op welke wijze dragen schoolbesturen bij tot het tegemoet komen aan de verschillende kwaliteitsverwachtingen in het **OK kader**? Wat zijn bepalende factoren? Welke verwachtingen zijn er bij diverse actoren ten aanzien van schoolbesturen op dit vlak?

Op welke wijze verloopt de **beleidsvoering van schoolbesturen en hun samenwerking met de schoolleider**? Wat is de rol van diverse factoren, waaronder onder meer kenmerken van het schoolbestuur, zoals schaalgrootte, samenstelling en expertise van het schoolbestuur, type, ... ?

LUIK 2: Ondersteuning schoolbesturen

Welke **strategieën en maatregelen** kan een overheid ontwikkelen om schoolbesturen te **stimuleren** om onderwijskwaliteit te realiseren? Welke zijn wenselijk en haalbaar? Wat zijn voor- en nadelen en welke randvoorwaarden zijn er, gelet op de diversiteit aan schoolbesturen, de vrijheid van onderwijs en vrijheid van bestuurlijke organisatie?

Welke instrumenten kan een overheid ontwikkelen om schoolbesturen te **ondersteunen** in hun functioneren? Welke actoren kunnen hierbij een rol spelen? Wat zijn voor- en nadelen, randvoorwaarden, gelet op de diversiteit aan schoolbesturen, de vrijheid van onderwijs en vrijheid van bestuurlijke organisatie?

Welke instrumenten zijn mogelijk om de interactie en samenwerking tussen schoolbestuur en schoolleiders te bevorderen?

Voor dit onderzoek verwachten we, naast een sterk theoretisch kader, ook een analyse van de Vlaamse onderwijscontext, en een verkenning van andere sectoren of landen. De resultaten van deze verkenning moeten gecontextualiseerd worden in de Vlaamse onderwijscontext.

Er kan gebruik gemaakt worden van beschikbare administratieve data over schoolbesturen, rekening houdend met de privacy reglementering.

We verwachten een analyse vanuit diverse disciplines, waaronder de juridische.

Verwachte resultaten

Het onderzoek moet resulteren in een wetenschappelijk rapport en onderbouwde scenario's met betrekking tot het stimuleren en ondersteunen van schoolbesturen in het realiseren van kwaliteitsvol onderwijs. Hierbij vragen we niet enkel aandacht voor praktijken en processen maar ook voor de cruciale randvoorwaarden, ook op juridisch vlak.

Looptijd

Dit onderzoek kent een looptijd van maximaal 24 maanden. Er worden tussentijdse rapporten verwacht.

Beschikbaar budget

Voor dit onderzoek wordt een bedrag van maximaal 300.000 euro voorzien.

CONCEPT

THEMA 3 Klassenraden in het gewoon basis- en secundair onderwijs: analyse en versterking

Inleiding

In een klassenraad draagt een schoolteam in het basis- en secundair onderwijs samen de verantwoordelijkheid voor de begeleiding en het onderwijs van de leerlingen die hen toegewezen zijn. Klassenraden hebben hiertoe specifieke bevoegdheden: zo staan ze in voor de begeleiding van de leerlingen doorheen het schooljaar, beslissen ze of een leerling al dan niet slaagt voor dat betreffende leerjaar en over de toekenning van een oriënteringsattest, een (studie)getuigschrift of een diploma. Ook beslissen klassenraden in bepaalde gevallen over de toelating van leerlingen.

Dergelijke beslissingen hebben een grote impact op de loopbaan van de leerlingen.

Vaak wordt er een spanning ervaren tussen de rechtsbescherming van de leerlingen enerzijds en pedagogische vrijheid en respect voor professionaliteit van scholen en leraren anderzijds. Dit dreigt te leiden tot een tendens tot meer formalisering van beslissingsprocessen op school en zelfs tot planlast. Steeds vaker ervaren leraren(teams) dat hun professionaliteit onder druk gezet wordt, onder meer bij betwistingen van beslissingen van klassenraden. In het Vlaams regeerakkoord 2019-2024 wordt ook aangehaald dat de vrees voor juridische procedures in de praktijk al te vaak leidt tot een overdreven verantwoordingsdrang bij de evaluatie van leerlingen. Dit wordt ook in het [rapport](#) van de commissie Beter Onderwijs aangehaald.

Momenteel vormt de werking van deze klassenraden een 'black box' in de zin dat er momenteel geen zicht is op de concrete praktijken, de aard van evidentie die men gebruikt voor de onderbouwing van beslissingen en de achterliggende mechanismen die spelen. Een wetenschappelijke analyse van de praktijken en het schoolbeleid inzake beslissingsprocessen in klassenraden kan aan Vlaamse basis- en secundaire scholen inzichten bieden om hun beslissingen in functie van de leerloopbaan van de leerlingen te versterken en om te gaan met de (dreiging van) juridisering en mogelijk bijhorende planlast.

Kennisvragen

Met dit onderzoek willen we de volgende kennisvragen beantwoord zien voor het gewoon basis- en secundair onderwijs:

- Hoe worden klassenraden **georganiseerd** in het Vlaamse onderwijs? Hoe wordt de agenda bepaald en voorbereid? Welke procedures hanteren scholen?
- Op welke wijze **motiveren en onderbouwen** klassenraden hun beslissingen? Welke criteria worden gebruikt? Welke bronnen worden er gebruikt?
- Op welke wijze verloopt de communicatie naar ouders en leerlingen (procedure, criteria en beslissingen)?
- Welke **mechanismen** spelen in de besluitvorming en communicatie van klassenraden? Welke factoren spelen op schoolniveau, zoals onder meer leiderschap, het beleid dat in de school en/of scholengemeenschap gevoerd wordt ten aanzien van de studie- en beroepskeuze van de leerlingen en leerlingbegeleiding en bijhorende procedures, maar ook schoolcultuur en verwachtingen van leraren, en de huidige regelgeving,...? Welke rol spelen ouders?
- Op welke wijze(n) gaan scholen en schoolbesturen om met de (dreiging van) beroepsprocedures? Welk **beleid** voeren zij naar aanleiding van (dreiging van) betwisting van beslissingen? Welke klachtenprocedures zijn er? Welke mechanismen spelen hierbij een rol? Welke rol spelen afspraken op het niveau van de scholengemeenschap?

- Wat is de omvang en de inhoud van **klachten- en beroepsprocedures** die ouders opstarten naar aanleiding van beslissingen van de klassenraad (zie onder meer Driesen, 2021⁴)? Een analyse van dossiers bij Raad van State is eveneens wenselijk.

Er wordt verwacht om in dit onderzoek rekening te houden met de diverse functies van een klassenraad. In de analyses dient rekening gehouden worden met de eigenheid van elk onderwijsniveau.

We vragen van de indieners onderbouwde strategieën om scholen te betrekken bij dit onderzoek opdat we diepgaand zicht krijgen in het functioneren van klassenraden.

Verwachte resultaten

Naast een wetenschappelijk rapport over dit onderzoek, verwachten we onderbouwde en praktijkgerichte handvatten voor basis- en secundaire scholen om met (dreiging van) jurisdisering en mogelijk bijhorende planlast om te gaan. De resultaten van dit onderzoek kunnen ook het autonoom professioneel handelen van klassenraden versterken.

We verwachten ook aanbevelingen ten aanzien van het onderwijsbeleid (en de huidige regelgeving), maar ook ten aanzien van scholen en schoolbesturen, lerarenteams en andere relevante actoren zoals ouders en leerlingen.

Looptijd

Dit onderzoek kent een looptijd van maximaal 24 maanden. Er worden tussentijdse rapporten verwacht.

Beschikbaar budget

Voor dit onderzoek wordt een bedrag van maximaal 300.000 euro voorzien.

⁴ Driesen, C. (2021). *Het intern beroep in het gewoon voltijds secundair onderwijs: iedereen gelijk voor de wet? Onderzoek naar de rechtsbescherming in de onderwijspraktijk na het Rechtspositiedecreet voor leerlingen*. Proefschrift. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.

THEMA 4 Leerlingen met oriëntering naar type 9: kenmerken en contextfactoren

Aanleiding

Autisme is een breed begrip dat zich op verschillende manieren kan uiten. Daardoor is een diagnose niet altijd makkelijk te maken. Men schat dat ongeveer 0.6% tot 1 % van de bevolking (een vorm van) autisme heeft.

Voor leerlingen met een autismespectrumstoornis, maar zonder verstandelijke beperking wordt sinds september 2015 **type 9** georganiseerd in het **buitengewoon kleuter- en lager onderwijs** en in het **buitengewoon secundair onderwijs** (opleidingsvormen 1, 2, 3 en 4)⁵. Sinds 2015 is er een duidelijke toename zowel inzake programmaties van het aanbod als inschrijvingen van leerlingen⁶.

Het aantal leerlingen met een identificatie van autismespectrumstoornis (via een gemotiveerd verslag of verslag) in het gewoon onderwijs neemt over de jaren heen sterk toe⁷. Zodanig zelfs dat er ondanks de stijgende programmaties wachtlijsten blijven in het buitengewoon basis- en secundair onderwijs.

Met dit onderzoek willen we inzichten verwerven in **mogelijke verklaringen** voor de toename van het aantal leerlingen met een oriëntering naar type 9 in het gewoon en buitengewoon onderwijs, maar ook in de wijze waarop de groeikansen van deze leerlingen ondersteund kunnen worden door het onderwijsaanbod in het gewoon en/of buitengewoon onderwijs. Dit sluit aan bij het advies van de commissie Beter Onderwijs om aandacht te besteden aan kansrijk inclusief onderwijs in het belang van de groeikansen van elke leerling. Het sluit ook aan bij het uitgangspunt in het geplande decreet over Leersteun dat elk kind met specifieke noden recht heeft op kwaliteitsvol inclusief onderwijs als het kan en kwaliteitsvol buitengewoon onderwijs als het nodig is.

Kennisvragen

Met dit onderzoek willen we de volgende kennisvragen beantwoord zien:

1. Wat is de **omvang** van de groep leerlingen met een (gemotiveerd) verslag type 9 in het gewoon en buitengewoon onderwijs? Hoe situeren de beschikbare gegevens in de onderwijscontext zich tegenover de beschikbare gegevens over de prevalentie van ASS in de maatschappij? Hierbij dient rekening gehouden te worden met het gegeven dat wetenschappelijk is aangetoond dat de helft van personen met een autismespectrumstoornis ook een verstandelijke beperking heeft. Type 9 is bedoeld voor leerlingen met ASS die niet voldoen aan de criteria voor type 2..

⁵ Meer informatie over de ondersteuningsmogelijkheden: [Ondersteuningsmodel voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoefte - directies en administraties \(vlaanderen.be\)](https://www.vlaanderen.be/onderwijs/ondersteuning/ondersteuningsmodel-voor-leerlingen-met-specifieke-onderwijsbehoefte)

⁶ In buitengewoon basisonderwijs is er voor type 9 een stijging van 1862 leerlingen in 2015 naar 6740 leerlingen in 2021. In het buitengewoon secundair onderwijs zien we in dezelfde periode een stijging van 1093 naar 7089 leerlingen waarvan 55% in OV4 en 24% in OV3.

Het aantal vestigingsplaatsen waar type 9 aangeboden wordt, stijgt in het buitengewoon basisonderwijs van 114 naar 131. Het aantal vestigingsplaatsen stijgt in het buitengewoon secundair van 93 naar 150.

⁷ Het aantal leerlingen met een verslag of gemotiveerd verslag Type 9 in gewoon basisonderwijs stijgt van 3591 in 2017 naar 7204 leerlingen in 2021. Voor het gewoon secundair onderwijs is dit respectievelijk een stijging van 4070 naar 8912 leerlingen.

2. **Welke factoren en mechanismen verklaren de toename in de oriëntering naar type 9 en op welke wijze wordt deze oriëntering vormgegeven in scholen voor gewoon en buitengewoon onderwijs?** Hierbij vragen we een onderscheid te maken tussen het toekennen van een verslag en een gemotiveerd verslag, alsook na te gaan of de factoren en mechanismen verschillen naargelang onderwijsniveau (kleuter, lager, secundair onderwijs).
- Bij de analyse vragen we onder meer aandacht voor factoren en mechanismen met betrekking tot
- Praktijken en beleid inzake diagnostisering en toeleiding naar type 9-aanbod;
 - Aard van elementen die meegenomen worden in de toeleiding naar het type 9-aanbod;
 - Beleid over leerlingenbegeleiding in scholen in het gewoon en buitengewoon onderwijs: het beleid en praktijk inzake brede basiszorg en verhoogde zorg in het algemeen en ten aanzien van leerlingen met oriëntering type 9 in het bijzonder;
 - De mate waarin en de wijze waarop het ondersteuningsmodel⁸ mogelijkheden biedt tot ondersteuning van deze leerlingen en tot aanpassing van de onderwijspraktijk en de handelingsbekwaamheid van het schoolteam in het gewoon onderwijs, en de mate waarin ondersteuning meespeelt in het toeleidingsproces naar de opmaak van een (gemotiveerd) verslag;
 - De rol die de verschillende actoren (school, ouders, CLB, gezondheidspartners, Welzijn, ...) opnemen in het toeleidingsproces en hun expertise;
 - We vragen ook aandacht voor de duurtijd en aard van de ondersteuning vanuit expertise type 9. Welke soort van ondersteuning wordt geboden in het gewoon onderwijs en buitengewoon onderwijs? In welke mate gaat een leerling uit buitengewoon onderwijs type 9 terug naar het gewoon onderwijs? Wat zijn hierbij drempels, hinderpalen en randvoorwaarden?
 -
3. Gelet op de toegenomen leerlingen met een oriëntering naar type 9 in het gewoon en buitengewoon onderwijs, willen we **inzichten verwerven in het profiel en leerloopbaan van deze leerlingen.**
- a. Hiervoor vragen we een analyse van de leerloopbanen van leerlingen met een oriëntering type 9 (gemotiveerd verslag en verslag). Naast de leerloopbaan (zowel in het kleuter, lager- als secundair onderwijs), is het interessant om ook onder meer schoolse vertraging, attestering, afwezigheden, trajectveranderingen, vroegtijdig schoolverlaten, OKI-kenmerken... in kaart te brengen. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de administratieve data van onderwijs. Hiervoor dienen de nodige regelingen getroffen te worden met het oog op de GDPR-richtlijnen.
 - b. Naast een analyse van diverse leerlingenkenmerken, verwachten we ook een analyse van leeruitkomsten, onder meer door secundaire analyses op bestaande datasets (bijvoorbeeld uit het [peilingsonderzoek](#)).
 - c. Ook willen we zicht krijgen op het sociale aspect en het leren functioneren in contexten waarmee de leerlingen minder vertrouwd zijn, de mate waarin scholen voor gewoon onderwijs hun context aanpassen voor leerlingen met een verslag type 9, ...
 - d.

⁸ Vanaf september 2023 gaat het leersteunmodel van start, dat in de plaats komt van het ondersteuningsmodel. Het betreft hier dus evengoed ondersteuning van het huidige ondersteuningsmodel als de leersteun in het toekomstige leersteunmodel, gezien de timing van de oproep en de uitvoering van dit onderzoek.

4. Welke onderbouwde schoolconcepten en leeromgevingen kunnen **kwaliteitsvol onderwijs op maat bieden voor leerlingen met een oriëntering naar type 9, rekening houdend met een continuüm van zorgnoden?**

Wat zijn mogelijke scenario's om voor leerlingen met een oriëntering naar type 9 kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden? Hierbij verwachten we een beschrijving van onderbouwde scenario's voor toeleiding van en onderwijs aan leerlingen met oriëntering naar type 9, rekening houdend met een continuüm van zorgnoden. Ook vragen we voor- en nadelen en cruciale randvoorwaarden (omkadering, infrastructuur, financiële middelen, rol van gewoon en buitengewoon onderwijs, ...) van deze scenario's. Niet alleen de antwoorden op de hogergenoemde kennisvragen, maar ook een analyse van bestaande Vlaamse en buitenlandse praktijken kunnen deze scenario's onderbouwen.

Er moet minstens rekening gehouden worden met de volgende aspecten:

- Ondersteuningsmogelijkheden door scholen voor gewoon onderwijs;
- Samenwerking (en ligging) van scholen van gewoon en buitengewoon onderwijs;
- Mate van tijdelijke/structurele ondersteuning in het buitengewoon onderwijs;
- Rol van diverse actoren, waaronder de CLB's,
- Financiering; en organisatie van het aanbod.
- ...

In het kader van het decreet Leersteun wordt voorzien in opvolging en monitoring van onder meer de toeleiding naar leersteun. Afstemming met deze activiteiten zal wenselijk zijn, onder meer met het oog op belasting van het onderwijsveld.

Verwachte resultaten

We verwachten een wetenschappelijk rapport dat antwoord biedt op de kennisvragen. Dit onderzoek moet inzicht geven in de mechanismen die spelen bij de oriëntering van leerlingen naar type 9 in gewoon en buitengewoon onderwijs. Het moet daarnaast ook leiden tot onderbouwde adviezen en/of scenario's om alle leerlingen met oriëntering naar type 9 een kwaliteitsvol aanbod op maat te bieden.

Er worden valorisatie-initiatieven ten aanzien van relevante actoren verwacht, onder meer beleidsmakers, scholen voor gewoon en buitengewoon onderwijs, CLB's, leersteuncentra, ...

Looptijd

Dit onderzoek kent een looptijd van maximaal 24 maanden. Er worden tussentijdse rapporten verwacht.

Beschikbaar budget

Voor dit onderzoek wordt een bedrag van maximaal 300.000 euro voorzien.